

Dr. sc. Aleksandra Korać Graovac, redovni profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

MATERIJALNA ODGOVORNOST ZA POVREDE PRAVA I DUŽNOSTI IZ OBITELJSKOPRAVNIH ODNOSA?

U radu se razmatra mogućnost postavljanja zahtjeva za naknadu imovinske i neimovinske štete zbog povrede prava na održavanje osobnih odnosa između članova obitelji. Naknada imovinske štete već je poznata i u pozitivnom hrvatskom zakonodavstvu i u praksi sudova u poredbenom pravu. Postavlja se pitanje postoji li mogućnost da se odredi naknada neimovinske štete djetetu za povredu prava na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljem s kojim ne živi, te da li bi takav zahtjev ojačao ili oslabio pravo na osobne odnose (te zaštitu prava na poštovanje obiteljskog života). Autor se zalaže za zaštitu dobrobiti djeteta, jer vođenje sudskih postupaka između članova obitelji uvijek dovodi do poremećenosti obiteljskih odnosa. Ključne riječi: prava djece, osobni odnosi, kontakti, neimovinska šteta, imovinska šteta

1. Uvod

Obiteljsko pravo predviđa cijeli niz prava i dužnosti, od kojih je većina osobnopravne naravi, a po čemu se tradicionalno razlikuje od građanskog prava u postsocijalističkim državama južноевропског простора.

Osobna prava i dužnosti propisana su u odnosima bračnih, u novom hrvatskom zakonodavstvu i izvanbračnih drugova, odnosima roditelja i djece, te kao specifična prava između posvojitelja i posvojenika.

Osobna prava i dužnosti često se doživljavaju kao moralna norma pretočena u pravnu, koja je po svojoj naravi imperfektna s obzirom na ne/mogućnost sankcioniranja u slučaju kad se ne poštuje. Ipak, propisana osobna prava i dužnosti ujedno zrcale vrijednosni sustav određenog društva.

U obiteljima među čijim članovima su odnosi dobri međusobna prava i dužnosti razumiju se sama po sebi, pa se čini da i nema potrebe za njihovim propisivanjem. Kad dolazi do povrede prava i dužnosti i obiteljskih odnosa ponekad jest, a ponekad nije propisana sankcija. Sankcija može imati imovinskopravna obilježja, ili mogu biti predviđene neke druge pravne posljedice kršenja prava i dužnosti iz obiteljskih odnosa.

Pitanja koja se postavljaju su višestruka: treba li propisati prava i dužnosti kršenje kojih nema sankciju, te može li se propisivanjem sankcije zbog povrede prava i dužnosti, osobito materijalne odgovornosti za naknadu neimovinske štete, povećati svijest o postojanju te važnosti propisanih prava i dužnosti, te ujedno pružiti zadovoljštinu onome čija su prava povrijeđena.

Razmotrit će se teza, temeljem prikazanih primjera zbog povrede prava na ostvarivanje osobnih odnosa, je li propisivanje imovinske odgovornosti kao svojevrsne naknade štete strano obvezNOPravnoj teoriji o šteti, te je li ono smisleno prilikom uređenja osjetljivih imovinskih odnosa.

2. Povreda prava na ostvarivanje osobnih odnosa

Pravo na ostvarivanje osobnih odnosa pravo je djeteta, pravo i dužnost njegovih roditelja, te pravo drugih srodnika ili osoba bliskih djetetu u skladu s pretpostavkama propisanim pozitivnim propisima. Europski je sud za ljudska prava u nizu odluka pružio pravnu zaštitu prava na ostvarivanje osobnih odnosa roditelja i djece priznavši ga dijelom prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života (čl. 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹). 'Explanatory report' Konvencije o kontaktima s djecom² pravo na ostvarivanje kontakata označava kao temeljno pravo djeteta i njegovih roditelja, upućujući na Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, te na odredbu čl. 9. Konvencije o pravima djeteta³ (Par. 40). Zbog toga što se zbog slobodnog protoka ljudi povećao broj razdvojenih obitelji unutar Europske unije, i Povelje EU o temeljnim pravima⁴ je u čl. 24. st. 3. zajamčila pravo djeteta na kontakt s oba roditelja.⁵

Trpjeti povredu prava na ostvarivanje osobnih odnosa mogu roditelji, odnosno druge ovlaštene osobe, a mogu i djeca.

Po hrvatskom obiteljskom propisu⁶ pravo ostvarivanje osobnih odnosa imaju s djetetom obostrano braća i sestre djeteta, braća i sestre po ocu ili majci, baka i/ili djed, te druge osobe ako su dulje vrijeme živjele u obitelji s djetetom, kroz to se vrijeme brinule o djetetu i s njim imaju razvijen emocionalni odnos, a prema odredbi čl. 42. st. 2. Zakona o životnom partnerstvu⁷ istog spola i bivši partner ili partnerica

1 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.

2 Konvencija o kontaktima s djecom, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 20/2008 i 20/2009. U ovom je međunarodnom ugovoru u odredbi čl. 4. pravo na kontakte dano ne samo djetetu, već i njegovim roditeljima:

„1. Dijete i njegovi ili njezini roditelji imat će pravo na ostvarivanje i održavanje redovitih međusobnih kontakata.

2. Takav kontakt može biti ograničen ili isključen samo ako je to potrebno u najboljem interesu djeteta.

3. Ako nije u najboljem interesu djeteta da se kontakt s jednim od njegovih ili njezinih roditelja odvija bez nadzora, razmotrit će se mogućnost osobnog kontakta pod nadzorom ili nekih drugih oblika kontakata s tim roditeljem.“

3 Odredba čl. 9. st. 3. Konvencije o pravima djeteta: „Države stranke će poštivati pravo djeteta koje je odvojeno od jednoga ili oba roditelja da redovito održava osobne odnose i neposredne kontakte s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovim najboljim interesom.“ Konvencija o pravima djeteta, 20. studenoga 1989., Rezolucija br. 44/25.

4 Povelja o temeljnim pravima Europske Unije, 2010/C 83/02.

5 Čl. 24. st. 3. Povelje EU o temeljnim pravima: „Svako dijete ima pravo na održavanje redovitog osobnog odnosa i izravan kontakt s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovim interesima.“

6 Obiteljski zakon, 103/2015., u daljnjem tekstu Obiteljski zakon 2015.

7 Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine br. 92/2014, odredba čl.42.

roditelja djeteta ako je duže vrijeme živio s djetetom i kroz to se vrijeme brinuo o djetetu ili s njim ima razvijen emocionalni odnos.

2.1. Povreda prava roditelja ili druga osobe koja ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom

Obiteljski zakon koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuje od 2015. godine propisao je po prvi puta u odredbi čl. 126. pravo na naknadu štete roditelju ili drugoj osobi koja ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom⁸ temeljem sudske odluke, odobrenog plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili odobrenog sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa, i to prema propisima obveznog prava.

U Obrazloženju Prijedloga Obiteljskog zakona (Vlada Republike Hrvatske, svibanj 2015.) novina se obrazlaže poredbenim rješenjima talijanskog i njemačkog⁹ zakonodavca, te se ukazuje da se „u njemačkom pravnom sustavu ... pitanje naknade štete uzrokovane zbog neispunjavanja obiteljsko-pravne dužnosti omogućivanja djetetu ostvarivanja osobnih odnosa, također, sve češće pojavljuje u sudskoj praksi, uz primjenu općih odredaba o naknadi štete“.¹⁰

Mogući je štetnik svaka osoba koja je obvezna roditelju ili drugoj osobi omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom, što će u pravilu biti roditelj koji živi s djetetom, a u rjeđim situacijama druga osoba kojoj je dijete povjereno. Ova odredba unesena je zbog pokušaja sankcioniranja manipulacije roditelja koji ometa ostvarivanje osobnih odnosa roditelja s kojim dijete ne živi i djeteta. Izričaj norme gramatički i teleološki isključuje kao mogućeg štetnika dijete, te je ono ekskulpirano bez obzira na razloge zbog kojih ne želi ostvarivati osobne odnose s osobom koja na to ima pravo.

Oštećenik je roditelj i svaka druga osoba koja ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa temeljem ovršne isprave (sudske odluke, odobrenog plana o zajedničkoj

8 Pravo na naknadu štete, čl. 126. Obiteljskog zakona 2015:

„Osoba koja je obvezna roditelju ili drugoj osobi omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom dužna je roditelju ili drugoj osobi koja ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom nadoknaditi štetu uzrokovanu nepoštivanjem sudske odluke, odobrenoga plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili odobrenoga sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa iz neopravdanih razloga prema propisima obveznog prava.“

9 Takva je praksa njemačkog Saveznog suda iz 2003. godine, koji je 2003. godine odlučio kako je majka koja je onemogućavala susrete i druženje s djetetom dužna ocu nadoknaditi materijalnu štetu koju je zbog toga trpio. Prema Rešetar, Branka, Pravo na susrete i druženje u komparativnom pravu, Osijek, 2011, str. 37 i 38. Takva sudska praksa se i nastavila, usp. OLG Köln, Beschluß vom 7.4.2014 - 4 UF 22/13, BeckRS 2015, 00947, (http://www.rechtsanwalt-schwerin24.de/News/News_Familienrecht/Schadensersatz_bei_Umgangsvereitelung, preuzeto 24. ožujka 2018.)

10 Prema tekstu Obrazloženja moglo bi se učiniti da se njemački primjer ipak odnosi na situaciju kad je oštećenik dijete, no zapravo se radi o slučajevima da su sudovi dosudili naknadu materijalne štete roditelju koji je imao troškove.

roditeljskoj skrbi¹¹ ili odobrenog sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa¹²), pa je krug ovlaštenika na naknadu štete postavljen vrlo široko.

Obiteljskoppravna odredba upućuje na odredbe obveznog prava, a da bi oštećenik imao pravo na naknadu štete traži se da je do nepoštivanja ovršne isprave došlo zbog neopravdanih razloga (primjer opravdanog razloga mogla bi biti bolest djeteta, odsutnost djeteta zbog školskog izleta, objektivna spriječenost osobe koja s djetetom živi da omogući osobne odnose djeteta s osobom iz ovršne isprave i sl.). Teret dokaza o opravdanosti razloga bio bi na tuženiku koji tvrdi da su postojali opravdani razlozi koji su onemogućili ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom.

Zakonodavac se nije izjasnio radi li se o materijalnoj ili nematerijalnoj šteti, o iz Obrazloženja Prijedloga zakona proizlazi da se radi o materijalnoj šteti. Kako Zakon obveznim odnosima¹³ u čl. 1046. štetu objašnjava kao „umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta)“, jasno je da se prilikom povrede prava na ostvarivanje osobnih odnosa može dogoditi obična šteta (jer je, primjerice, oštećenik imao putne troškove kako bi ostvario osobne odnose s djetetom), sprječavanje povećanja imovine (ako je, primjerice, roditelj uzeo slobodan dan te nije ostvario dohodak da bi ostvario osobne odnose s djetetom), ali i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).

Teza da je povreda prava na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom, odnosno djeteta sa zakonom predviđenim osobama, ujedno i povreda prava osobnosti dovodi do zaključka da bi oštećenik imao obveznopravni zahtjev na naknadu štete u odnosu na onoga tko mu to pravo uskraćuje.

Određivanjem kao ovlaštenika na pravo na naknadu štete samo roditelja te drugih osoba koje imaju pravo ostvariti pravo na osobne odnose s djetetom, dovodi do zaključka da je novi hrvatski obiteljski propis isključio shvaćanje da povreda prava na ostvarivanje osobnih odnosa predstavlja ujedno i povredu prava osobnosti, jer nije spomenuto dijete kao mogući oštećenik. Naime, materijalna šteta po prirodi je stvari povezana uz odrasle osobe, jer nije životno da bi dijete imalo materijalne troškove ili štetu zbog sprječavanja povećanja imovine.¹⁴

11 „Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi je pisani sporazum roditelja o načinu ostvarivanja zajedničke roditeljske skrbi u okolnostima u kojima roditelji djeteta trajno ne žive u obiteljskoj zajednici“ (čl. 106. st. 1. Obiteljskog zakona 2015). Prema odredbi čl. 107. st. 1. Obiteljskog zakona 2015 plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi može se podnijeti sudu radi provjere sadržaja te odobravanja, a nakon što ga sud odobri rješenjem ima svojstvo ovršne isprave.

12 Sporazum o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom mogu sklopiti sve osobe koje su ovlaštene na ostvarivanje osobnih odnosa, a na njega se primjenjuju pravila o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 122. Obiteljskog zakona 2015).

13 Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/2005.

14 U njemačkom pravu ima primjera postavljanja zahtjeva za naknadu neimovinske štete zbog povrede prava na ostvarivanje osobnih odnosa. Tako je jedan otac zatražio naknadu neimovinske štete u iznosu od 27000 eura zbog pasivnog otpora majke da mu omogući ostvarivanje osobnih odnosa s njegovim djetetom.

Oberlandesgericht Köln se složio sa stavom tužitelja da se radi o teškoj povredi njegovih osobnih prava, no da se po dosadašnjoj sudskoj praksi zahtijeva da tuženik aktivno ometa ostvarenja osobnih prava, da bi tužitelj imao pravo na naknadu neimovinske štete. OLG Köln · Beschluss vom 16. Oktober 2014 · Az. 19 U 45/14. (<https://openjur.de/u/757130.html> pristup 22. ožujka 2018.).

Takav zaključak dovodi nas do razmatranja kakvu pravnu posljedicu bi mogla imati povreda prava djeteta na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljem, odnosno s drugim osobama.

2.2. Povreda prava djeteta na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljem

Nacrt prijedloga Obiteljskog zakona¹⁵ predvidio je (2017. godine) proširenu zaštitu prava djeteta, jer ne samo da je proklamirao njegovo pravo na kontakte s roditeljem s kojim ne živi (čl. 92. st. 3.), već i da „povreda prava djeteta na održavanje kontakata s roditeljem predstavlja povredu prava osobnosti djeteta“ (čl. 113. st. 2.). Prema odredbi čl. 101. st. 3. roditelj koji ne živi s djetetom ima ujedno i odgovornost, pravo i dužnost ostvarivati kontakte s djetetom. Roditelj koji s djetetom živi po prijedlogu novog obiteljskog propisa ima dužnost i odgovornost omogućivati i podržavati ostvarivanje kontakata djeteta s drugim roditeljem.

Prijedlog Obiteljskog zakona pošao je od koncepcije da je potrebno izrijeком proširiti prava osobnosti, te se na taj način potencijalno bori s nasljeđem učenja koje se protivi novčanoj zadovoljštini za povredu osobnih dobara.¹⁶ I građanskopravni teoretičari navode kako se „nabrajanja pojedinih prava osobnosti u pravilu ... ostavljaju otvorenima s napomenom da je do razvitka kulture koja će se dobra uključiti u ovu kategoriju.“¹⁷

Prijedlog Obiteljskog zakona polazi od postavke da su za cjelovit razvoj djeteta poželjna, pa i potrebna, oba roditelja. Pravo na osobne odnose djeteta s roditeljem predstavlja, kao što je rečeno *supra*, njegovo pravo i po Konvenciji o pravima djeteta i po praksi Europskog suda za ljudska prava, koje je mu ga priznaje u okviru prava na poštovanje obiteljskog života.

Povredu prava djeteta na održavanje osobnih odnosa s roditeljem s kojim ne živi može učiniti roditelj ili druga osoba kod koje se dijete nalazi, a koja sprječava osobne odnose drugog roditelja s djetetom. U argumentiranju čini li taj roditelj to pasivno ili aktivno, može se, suprotno odluci OLG Köln, zastupati i stav da to roditelj vrlo često čini aktivno (primjerice, nedovođenjem djeteta na mjesto predaje, aktivnom manipulacijom djeteta, promjenom prebivališta djeteta, upisivanjem djeteta na slobodne aktivnosti koje se preklapaju s vremenom određenim za osobne odnose i sl.).

Po mišljenju autorice značajnu povredu prava djeteta čini i roditelj koji ne živi s djetetom, a ne ispunjava svoje dužnosti iz roditeljske skrbi, a to je dužnost (i pravo) ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom. Takvo se dijete osjeća nevoljeno, bezvrijedno, te zasigurno trpi emocionalnu štetu. Svojom nezainteresiranošću za dijete, odnosno pasivnošću, roditelj način nedvojbeno vrijeđa emocionalne osjećaje

15 Nacrt prijedloga Obiteljskog zakona s uvodnim napomenama i obrazloženjima, 21. rujna 2017., Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

16 Tako Gavella konstatira: „U našem se pravnom poretku još snažno osjećaju tragovi učenja koje se protivilo novčanoj zadovoljštini (satisfakciji) za povredu osobnih dobara.“ Gavella, Nikola, *Osobna prava*, I dio, Zagreb, 2000., str. 80.

17 Klarić, Petar, *Odštetno pravo*, Zagreb, 2003., str. 334.

djeteta, stvara mu duševnu bol, te svojim ne/postupanjem negativno utječe na oblikovanja osobnosti djeteta.

Koliku je neimovinsku štetu dijete pretrpjelo ovisilo bi o okolnostima konkretnog slučaja, te nalazu i mišljenju sudskog vještaka je li, i kakve posljedice je na osjećaje djeteta ostavila činjenica da ga je roditelj koji je dužan odražavati osobne odnose ignorirao, odnosno da je roditelj s kojim živi onemogućio održavanje osobnih odnosa. Ako svemu pridodamo i pravo djeteta da izrazi svoje mišljenje, odnosno da se to mišljenje uzme u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti, tada se cijeli slučaj može još više zakomplicirati jer bi protivljenje djeteta osobnim odnosima, a koje nije posljedica manipulacije, moglo umanjiti ili čak ukloniti odgovornost štetnika za štetu.

Zdrav razum kaže da se zahtjevom za naknadu štete prema roditelju koji propušta održavati osobne odnose ne može (prisilno) postići restitucija,¹⁸ što bi u konkretnom slučaju značilo da taj roditelj počne održavati osobne odnose. To je nepobitno najpoželjniji cilj, no naknada neimovinske štete može samo predstavljati zadovoljštinu, pa predstavlja tek ublažavanje nastale povrede prava osobnosti djeteta.

Osim samog prava, postavlja se pitanje i tko bi mogao tražiti u ime djeteta naknadu za povredu prava osobnosti. Kako se radi o sukobu roditelja koji se prelama preko djeteta, u tom postupku bi jedino rješenje bilo da maloljetno dijete zastupa poseban skrbnik¹⁹, jer je objektivnost roditelja koji nije obuhvaćen tužbenim zahtjevom upitna. Punoljetno dijete moglo bi i samo pokrenuti postupak.

Koji je onda cilj predviđene odredbe? Prijedlog nacrta Obiteljskog zakona je namjerno zastao nakon konstatacije da je povreda prava djeteta na kontakte ujedno i povreda prava osobnosti, te nije uputio na naknadu štete po pravilima općeg građanskog prava (kao što je učinio Obiteljski zakon 2015 uređujući pravo roditelja na naknadu štete). Na taj način prepušteno je sudskoj praksi da procijeni ima li mjesta naknadi neimovinske štete djetetu. Norma, s druge strane, pridonosi osvješćivanje djetetovih prava i otvaranje mogućnosti da zatraži naknadu neimovinske štete.

3. Zaključna razmišljanja

Materijalna odgovornost za naknadu štete zbog povrede prava i dužnosti iz obiteljskih odnosa nije novina u obiteljskom i građanskom pravu. Odgovornost je već prepoznata i priznata, primjerice, u građanskopravnom institutu odgovornosti roditelja za štetu koju prouzroči drugom njihovo dijete (čl. 1059. st. 1. Zakona o obveznim odnosima), a šteta je nastala „zbog lošeg odgoja maloljetnika, loših primjera ili poročnih navika koje su mu roditelji dali ili se i inače šteta može pripisati krivnji roditelja“.

18 Prisilno održavanje osobnih odnosa, protiv volje roditelja koji ih je dužan održavati, bilo bi nesumnjivo na štetu djeteta. Roditelja bi se samo moglo obvezati na psihološki tretman, odnosno obiteljsku terapiju.

19 Prema čl. 240. st. 5. Obiteljskog zakona 2015 poseban skrbnik iz centra za posebno skrbništvo imenovat će se „djetetu kad postoji sukob interesa između njega i njegovih zakonskih zastupnika u imovinskim postupcima ili sporovima, odnosno pri sklapanju pojedinih pravnih poslova.“

Povreda dužnosti vjernosti bračnih drugova²⁰ može predstavljati očitu nepravdu zbog koje bi bračni drug bio oslobođen dužnosti uzdržavanja svojeg bračnog druga, iako postoje ostale pretpostavke.²¹

Praksa njemačkih sudova priznaje već dugo pravnu zaštitu prava djeteta na saznanje podrijetla, u smislu da ima pravo da mu majka kaže tko mu je otac.²²

Konačno, i Europska konvencija ja zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda predviđa naknadu štete za povredu prava na poštovanje obiteljskog života, te je u odnosu na povredu prava osobnosti čak i stroža, jer državi nameće pozitivne obveze.²³ U tom kontekstu i u teoriji se navodi kako „novi, posve novi element u odštetnom pravu RH predstavljaju odluke i prakse Europskog suda za ljudska prava. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ušla je u pravni sustav RH kao ratificirani međunarodni ugovor (NN 18/97 i ostalo) koji je po svojoj pravnoj snazi ispod Ustava ali iznad zakona RH (arg. iz čl. 141. Ustava RH). Na užem odštetnom planu značajne su odredbe o pravu na slobodu i sigurnost (čl. 5.), pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života (čl. 8.), zabrana diskriminacije (čl. 14.), zabrana zlorabotreb prava (čl. 17.) i dr., što i s praktičnog i s teoretskog stajališta pomaže gradnji i širenju pojma 'štetne radnje'“.²⁴

U primjeru koji je predmet ovoga rada raspravljalo se prvo o pravu na naknadu materijalne štete roditelja koji ne živi s djetetom, kao izričitom pravu koje predviđa obiteljsko zakonodavstvo. Prikazana norma sama po sebi ne daje nikakvo novo pravo ovlašteniku na osobne odnose s djetetom, jer bi zahtjev za naknadu štete on mogao ostvariti i po općim pravilima građanskog prava. Ipak, dobro je da postoji jer na taj način povećava odgovornost drugog roditelja, odnosno osobe koja je dužna omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa djeteta s osobom naznačenom u ovršnoj ispravi.

Daljnja teorijska razrada mogućnosti da se povreda prava djeteta, kao povreda prava osobnosti, te ujedno kao povreda prava na poštovanje obiteljskog života sankcionira prema štetniku, predstavlja svojevrsan izazov, jer zahtijeva promjene u shvaćanju.

Je li to najpogodnije sredstvo (jer bi postavljanje odštetnog zahtjeva djeteta prema roditelju zasigurno uništilo svaki pozitivan emocionalan odnos roditelja prema djetetu), ovisi o okolnostima konkretnog slučaja, te procjeni, dok je dijete maloljetno, posebnog skrbnika. Skrbnik bi svakako u tom slučaju trebao procijeniti što je najbolji interes djeteta. U pravilu, ipak, takvi zahtjevi dovode do konačnog

20 ČL. 31. st. 2. Obiteljskog zakona 2015: „Bračni drugovi dužni su jedan drugomu biti vjerni, uzajamno se pomagati i uzdržavati, međusobno se poštovati te održavati skladne bračne i obiteljske odnose.“

21 Prema odredbi čl. 299. Obiteljskog zakona 2015 „sud može odbiti zahtjev za uzdržavanje ili donijeti odluku o prestanku obveze uzdržavanja bračnog druga ako bi uzdržavanje predstavljalo, odnosno predstavlja očitu nepravdu za drugog bračnog druga koji bi trebao plaćati, odnosno plaća uzdržavanje“.

22 Tako odluka LG Münster, 26. 08. 1998 – 1S 414/89, (<http://www.iww.de/fk/archiv/kindschaftsrecht-der-anspruch-des-kindes-gegen-die-mutter-auf-nennung-seines-leiblichen-vaters-f30051.preistup> 24. ožujka 2017.)

23 Više v. u Korać Graovac, Aleksandra, Hrvatsko obiteljsko pravo pred Europskim sudom za ljudska prava // Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 4 (2013), 1; 39-51.

24 Načelo zabrane prouzročenja štete kao (moguće) jamstvo stvarne (realne) naknade štete, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1, 2013., str. 307-332.

urušavanja emocionalnih i osobnih odnosa, što ne bi smio biti cilj obiteljskopavnog propisa, pa uvođenje čisto građanskopravnih instituta nije prikladno sredstvo za osjetljive obiteljske odnose.

Ako pak punoljetno dijete u parnici traži obeštećenje za nematerijalnu štetu od roditelja, tad su odnosi već duboko poremećeni, pa bi usvajanje tužbenog zahtjeva predstavljalo određenu zadovoljštinu djetetu.

Smatramo da bi se tužbeni zahtjev za naknadu neimovinske štete dijete i bez predložene norme moglo postaviti naslanjajući se na svoje pravo na poštovanje obiteljskog života. U svakom slučaju, bit će zanimljivo vidjeti kako će se razvijati sudska praksa koja ovisi i o razvoju pravne i društvene svijesti o potrebi i načinu zaštite dječjih prava, no uvijek treba voditi računa da je dobrobit djeteta *summum ius*, te građanskim postupaka uvijek kad je moguće pretpostaviti izvanpravne metode, odnosno obiteljsku terapiju.

Dr. sc. Aleksandra Korać Graovac, Full Professor
Faculty of Law, University of Zagreb

MATERIAL RESPONSIBILITY FOR THE BREACH OF PERSONAL RIGHTS AND DUTIES ARISING FROM FAMILY LAW RELATIONS?

Summary

The author, using the example of violation of the right to contacts, discusses the possibility of to claim compensation for material and non-material damage. Compensation of material damage arising from the breach of the rights to contacts is already known in the positive Croatian legislation and in the practice of national courts in comparative laws. The question is whether it might arise out the possibility for compensation of non-material damage to the child whose rights to contacts with a non-cohabitating parent were violated. Another question is whether such claim might strengthen or weak the child's right to contact (and respect of family life). The author advocates need to protect the best interests of the child, as court proceedings among family members disturbe family relatons.

Key words: children's rights, contacts, non-material damage, material damage, the best interests of the child